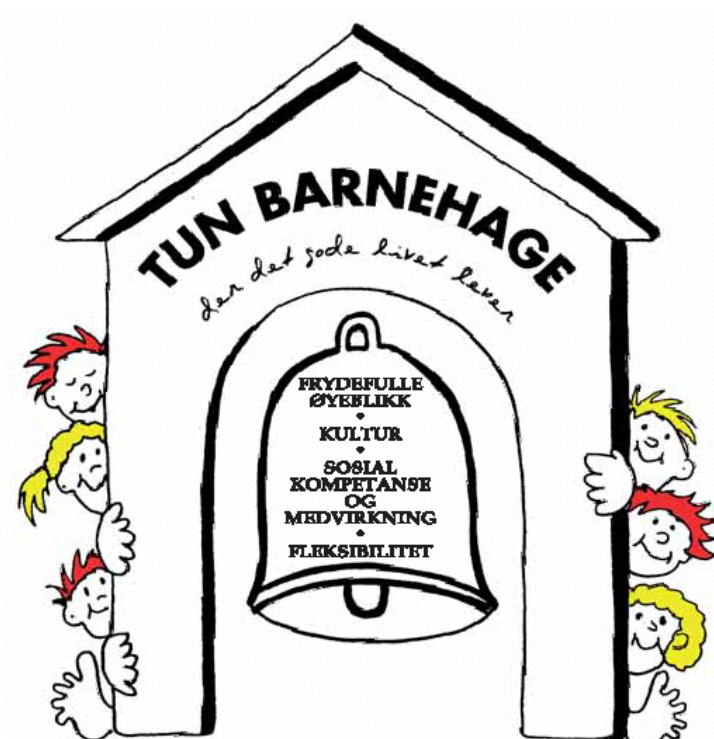

Larvik
kommune

Progresjonsplan 2020-2021

Tun barnehage

«...der det gode livet lever...»

Rammeplanens syv fagområder

I Tun barnehage har vi laget en progresjonsplan som viser hvordan vi jobber med rammeplanens syv fagområder. Hvert fagområde dekker et vidt læringsbegrep og opptrer sjelden isolert. Som regel er flere fagområder representert samtidig i våre opplegg, turer og hverdagsaktiviteter. I arbeidet med fagområdene støtter vi barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær.

Gjennom arbeidet med fagområdene skal barna:

- Utfolde skaperglede, undring og utforskertrang.
- Lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen.
- Utvikle grunnleggende kunnskaper og holdninger.
- Oppleve en god og meningsfull hverdag.

Vår progresjonsplan er ment å være en «langtidsplan». Den skal sikre at vi skaper sammenheng og utvider barnas opplevelser og erfaringer gjennom barnehagetiden hos oss.

Vi har alltid med oss at barna er unike og ulike. De har ulike behov, lærer og utvikler seg i ulikt tempo. Det et barn kan når det er 2 år vil et annet barn kanskje ikke mestre før det er nærmere 3 år. Vi legger til rette for at hver og en skal møte utfordringer som svarer til deres forutsetninger. Barna hos oss skal oppleve mestring og fremgang. Valg av innhold, metoder, organisering, materiell og utstyr på den enkelte avdeling gjøres med tanke på å møte barnas ulike behov, interesser, kunnskaper og ferdigheter. Innspill fra barna virker også inn på hva og hvordan vi gjør ting. Vi er også opptatt av barns rett til medvirking.

Vår progresjonsplanen er et veiledende og levende dokument, som vi evaluerer og justerer kontinuerlig.

God lesning!

Vennlig hilsen personalet i Tun barnehage

Kommunikasjon, språk og tekst

Barna skal utvikle sin språkforståelse og språkkompetanse i møte med ulike kommunikasjonsformer både skriftlig og muntlig.

PERSONALETS FOKUS I ARBEIDET MED FAGOMRÅDET:

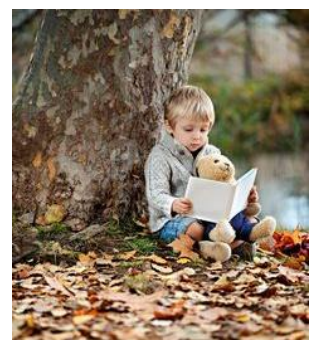
- Vi er lydhøre for barnas uttrykk og lar de fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål i alle situasjoner og aktiviteter gjennom dagen.
- Vi bruker språket til å bygge relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter.
- Vi er bevisste på hvordan vi bruker kroppsspråk, blikkontakt, stemmeleie, valg av ord, setningsoppbygging og taletempo i møtet med barna.
- Vi setter ord på handlinger og situasjoner i hverdagen. Vi sier høyt det vi ser og gjør, utvider barnas ordforråd og begrepsforståelse.
- Vi gjentar ord og setninger riktig.
- Vi legger til rette for et rikt og frydefullt språkmiljø i barnehagen - bruker mye tid på å lese bøker og eventyr, bruker rim, regler og sang fra samtid og fortid.
- Vi retter oppmerksomhet mot tekst (skriftspråket) i bøker, plakater, sanger og på tegninger (gjenkjenne bokstaver og etter hvert ordbilder).
- Vi retter oppmerksomhet mot rim, rytme og lyder.
- Vi tegner, teller, sorterer, leser og skriver.
- Vi bruker ASK (alternativt supplerende kommunikasjon) og norsk med tegnstøtte (NMT) mot barn som trenger det.

BARNEHAGEN SKAL BIDRA TIL AT BARN:

1-2 ÅR	2-3 ÅR	3-4 ÅR	4-5 ÅR	5-6 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Viser interesse og peker på bildene i billedbøker. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan følge med i billedbøker med enkel tekst. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan følge med i billedbøker med mer tekst. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begynner å forstå noe om leseretning i en tekst. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan følge med i bøker med mye tekst og lite bilder.
<ul style="list-style-type: none"> • Kjenner igjen navnene til barna og de voksne på avdelingen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begynner å gjenkjenne den første bokstaven i navnet sitt. • Øver på blyantgrep. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begynner å gjenkjenne hele navnet sitt, øver på første bokstav. • Øver på blyantgrep. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viser begynnende interesse for lekelesing og lekeskriving. • Øver på å skrive navnet sitt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skriver navnet sitt. • Har riktig blyantgrep.
<ul style="list-style-type: none"> • Får erfaring med enkle sanger med bevegelse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viser interesse og er deltagende i enkle rim, regler og sanger med bevegelse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har et repertoar av kjente barnesanger, rim og regler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan sanger med flere vers. • Viser interesse for å rime og finne rimpar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan rime. • Kan lytte ut første lyd. • Forstår og kan fortelle enkelte vitser og gåter.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan kommunisere, peke og «samtale» rundt bilder, «Samtalebøker» og konkrete. 	<ul style="list-style-type: none"> • Med hjelp av en voksen kan barnet fortelle noe om det har opplevd eller skal gjøre. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan svare på enkle spørsmål og gjenfortelle enkle opplevelser. • Uttalen er forståelig for ukjente. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan fortelle en historie med en viss sammenheng 	<ul style="list-style-type: none"> • Husker og gjenforteller historier og opplevelser.
<ul style="list-style-type: none"> • Forstår en del vanlige hverdagsord. • Bruker peking kommunikativt. • Benevner gjenstander og personer med egne ord/ytringer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Forstår enkle instruksjoner og beskjeder, feks «sett skoene på hylla». 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan sette ord på følelser. • Forstår noe fargenavn. • Kan motsetninger som: stor-liten, størst-minst, først-sist. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uttaler rett konsonant-sammensetninger. • Forstår forskjell på nåtid og fortid. • Kan preposisjoner som: bak, foran, ved siden av, mellom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan ta imot og følge kollektive beskjeder. • Kan overbegreper som: frukt-eple-drue, kjøretøy-bil-tog.
<ul style="list-style-type: none"> • Bruker 1-2 ords ytringer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruker 2-3 ords ytringer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruker 3-4 ords ytringer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruker 4-5 ords ytringer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mestrer hverdagspråk med riktig grammatikk.
<ul style="list-style-type: none"> • Gir uttrykk for følelser, tanker, meninger og erfaringer ved hjelp av kroppsspråk, mimikk, lyder og enstavelser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gir uttrykk for følelser, tanker, meninger og erfaringer ved hjelp av kroppsspråk, mimikk, lyder, enstavelser og noen ord. 	<ul style="list-style-type: none"> • Setter ord på egne følelser, tanker, meninger og erfaringer. • Bruker språket i lek, for å skape relasjoner, til å løse konflikter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Setter ord på egne følelser, tanker, meninger og erfaringer. • Bruker språket i lek, for å skape relasjoner, til å løse konflikter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Setter ord på og gjenkjenner andres behov og følelser. • Bruker språket i lek, for å skape relasjoner, til å løse konflikter.

VÅRE AKTIVITETER:

- Spontane og planlagte samlinger med ulike tema.
- Samtaler mellom barn og voksne i alle hverdagsaktiviteter, feks måltid, av- og påkledning, stell.
- Lek i større og mindre barnegrupper ute og inne.
- Dramatisering og rollespill med hånddukker, konkrete og personer.
- Lese og lytte til ulike bøker med og uten tekst.
- Sang, rim og regler, rimpar.
- Lek med lyder og rytme, munnmotorisk lek.
- Lek med ulike begreper, for eksempel farger, form og størrelse, kategorisering og sortering.
- Bruke enkle hverdagstegn (NMT) og symboler.
- Tegne, lekeskrive og tekstskepe.
- Øve på turtaking i lek og aktiviteter, øve på å stå i fokus.
- Bruke ulike digitale verktøy (iPad, kamera og data) i aktiviteter.
- Bjørnegruppe/Elgruppe for de eldste barna i barnehagen med skoleforberedende aktiviteter.
- Eksempel på verktøy og metoder vi benytter oss av: Snakkepakken, Språksprell, Språkverksted, Skrivdans, HelArt, ASK.

Kropp, bevegelse, mat og helse

Barna skal oppleve matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære, en god fysisk og psykisk helse. Barna skal oppleve mestring og utfordringer. De skal bygge et positivt selvbylde og utvikle bevissthet om egne og andres grenser.

PERSONALETS FOKUS I ARBEIDET MED FAGOMRÅDET:

- Vi er samstemte og tydelige voksne som møter barn med raushet og omsorg, som anerkjenner barnet for den det er.
- Vi er positive og aktive forbilder, tilstedeværende og oppmerksomme i lek og aktiviteter sammen med barna.
- Vi jobber aktivt for at barna får et sunt og positivt forhold til egen kropp, følelser, sunn selvfølelse og robusthet.
- Vi legger til rette for utfordringer og mestring - lar barna strekke seg i takt med deres utvikling og vekst.
- Vi inspirerer og setter i gang allsidig lek og fysisk aktivitet (grov- og finmotorisk) ute og inne.
- Vi legger til rette for selvstendighetstrening.
- Vi gjør fysisk aktivitet, turer og uteliv til en positiv opplevelse.
- Vi organiserer dagen slik at det finnes en gjennomtenkt veksling mellom perioder med ro, aktiviteter og måltide. Vi bidrar til at barna tilegner seg gode vaner, holdninger og kunnskaper når det gjelder kost, hygiene, aktivitet og hvile.
- Vi tar vare på barnas helse og sikkerhet og kan utføre førstehjelp.
- Vi praktiserer iht nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder for barn.

BARNEHAGEN SKAL BIDRA TIL AT BARNNA:

1-2 ÅR	2-3 ÅR	3-4 ÅR	4-5 ÅR	5-6 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Kan spise selv og drikke av tutekopp/kopp. • Peker på det de vil ha på maten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viser interesse for å smøre maten selv. • Benevner det de vil ha på maten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begynner å smøre maten selv. • Kan spørre etter og sende mat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er med på å forberede måltider. • Kan smøre maten selv. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har økt forståelse for et sunt og godt kosthold. • Gode måltidsrutiner.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan gå stødig. • Bruker pinsettgrep. • Viser oppmerksomhet mot syns- og hørselsinntrykk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er grovmotorisk aktiv, feks hoppe, klatre, springe. • Sykler med trehjuls-sykel. • Perler med store perler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan sparke stor ball. • Kan tegne et enkelt ansikt. • Kan pusle enkle puslespill og perle med små perler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan hinke, stå på et ben, balansere. • Går i ujevnt terreng. • Deltar i ringleker. • Kan kaste og ta imot stor ball. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har god balanse og kontrollerte kroppsbevegelser. • Har et godt etablert blyantgrep. • Øver på høyre og venstre. • Kan fargelegge innenfor strek og kan klippe etter strek.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan vaske hendene med hjelp av en voksen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vasker hendene med veiledning av voksen. • Får begynnende dotrening. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan vaske hendene selv før mat og etter dobesøk. • Begynner å si ifra om behov for å gå på do. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sier ifra om behov for å gå på do. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har økt forståelse for gode vaner som vasking av hender før vi spiser, etter dobesøk og ved tilberedning av mat. • Er selvstendig ved dobesøk.
<ul style="list-style-type: none"> • Erfarer god veksling mellom aktivitet og hvile. • Er aktiv deltagende i av- og påkledning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan benevne kroppsdelene, feks hode, nese, øye, munn, arm, ben. • Prøver å kle av og på seg selv. 	<ul style="list-style-type: none"> • Blir bevisst sin egen kropp og kan de utvendige kroppsdelene. • Kan kle på seg selv med litt hjelp av en voksen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan noe om kroppsdelene og kroppens funksjon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan noe om retning og sanser. • Har en viss forståelse for klær etter vær. • Er selvstendig ved av- og påkledning.
<ul style="list-style-type: none"> • Viser følelser, begynner å sette ord på følelser. • Lære å si nei/stopp når de opplever noe de ikke vil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viser følelser, begynner å sette ord på følelser. • Lære å si nei/stopp, når de opplever noe de ikke vil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tolker andres signaler. • Sier nei/stopp, når de opplever noe de ikke vil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Setter seg inn i andres følelser. • Kan si ifra og sette grenser for seg selv på en passende måte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Setter seg inn i andres følelser og handler deretter. • Kan si ifra og setter grenser for seg selv på en passende måte.

VÅRE AKTIVITETER:

- Utelek og uteliv i all slags vær til alle årstider.
- Ulike finmotoriske aktiviteter, feks lek med duplo, lego, puslespill, tegne, male, skrive, klippe, perle, veve, sy, spikke.
- Ulike grovmotoriske aktiviteter, feks klatre, krype, løpe, sykle, hinke, danse, hoppe tau, stå på hodet.
- Ulike sanseaktiviteter, feks smake, lukte, se, høre og føle.
- Lek og fysisk utfoldelse med feks ball, tunnel, madrass, puter, sklie, trampoline, turnringer.
- Sang- og bevegelsesleker, ringleker, feks «alle mine duer».
- Ake og gå på ski.
- Turer i skogen, feks gapahuken i Vestbyåsen, Kariås, Bommane.
- Turer i nærmiljøet, feks idrettsplassen, lysløypa, hallen, skateparken.
- Spontane og planlagte samlinger med ulik tema om kropp, bevegelse og helse.
- Samtaler om kjønn, likheter og ulikheter, egne og andres grenser, følelser.
- Delta i hverdagsituasjoner, se-høre-gjøre, feks øve på å kle av og på seg selv, håndvask, matlaging, måltidsrutiner.

Kunst, kultur og kreativitet

Barna skal uttrykke seg gjennom kreativ tenkning, fantasi og skaperglede. De skal oppleve kunst, kultur og kreativitet, bli kjent med ulike tradisjoner og høytider.

PERSONALETS FOKUS I ARBEIDET MED FAGOMRÅDET:

- Vi inspirerer, engasjerer og er kreative sammen med barna ute og inne.
- Vi samtaler med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk.
- Vi legger til rette for undring, utprøving, utforskning og eksperimenterig slik at barna utvider sin forståelse og nysgjerrighet.
- Vi legger til rette for varierte inntryks- og uttrykksformer som fremmer fantasi, kreativ tenkning og skaperglede.
- Vi bruker musikk, sang, dans, eventyr, rim og regler fra alle kulturer som er representert i barnehagen.
- Vi gjør barna kjent med nasjonale og lokale tradisjoner, kunst og kultur.
- Vi lar barnekulturen og leken blomstre i hverdagen, og har respekt og forståelse for at barnas kulturuttrykk kan være forskjellig fra oss voksne.
- Vi er lydhøre og åpne for barnas inntrykk og uttrykk.
- Vi sørger for at barna har tilgang til bøker, bilder, instrumenter, variert lekeutstyr, materiell og verktøy for skapende virksomhet og lek.

BARNEHAGEN SKAL BIDRA TIL AT BARNA:

1-2 ÅR	2-3 ÅR	3-4 ÅR	4-5 ÅR	5-6 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i samling med sang og musikk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i samling med sang og musikk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i samling med sang og musikk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opptrer med sang og musikk for de eldre på Futejordet og Kvelde sykehjem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opptrer med sang og musikk for de eldre på Futejordet og Kvelde sykehjem.
<ul style="list-style-type: none"> • Opplever glede med ulik form for musikk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leker med takt og rytme, og spiller på rytmeinstrumenter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Får erfaring med å klappe stavelser i navn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplever mestring ved å fremføre noe for andre. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i tradisjonelle sang og ringleker.
<ul style="list-style-type: none"> • Leker begynnende turtakings lek. • Utforsker gjenstander og leketøy. • Er aktiv i grovmotorisk lek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prøver ut leketøy – funksjonslek. • Har et variert leke-repertoar. • Leker begynnende late som om lek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leker med andre barn. • Tar initiativ til alenelek. • Blir værende i leken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i konstruksjonslek. • Er aktiv i rollelek. • Deltar i regellek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lar seg rive med i rollelek/dramatisering - viser glede, spøker og har det moro. • Leker mer avansert konstruksjonslek med innslag fra virkeligheten. • Mer selvstendig i regellek, mestrer enkle spill og leker, med mindre voksenstøtte enn før.
<ul style="list-style-type: none"> • Kjenner og «føler» på ulikt formingsmateriale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Utforsker ulike formingsmaterieill. 	<ul style="list-style-type: none"> • Utforsker ulike formingsteknikker. • Forstår noen fargenavn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplever skaperglede ved at prosessen og produktet er ens eget. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplever skaperglede ved at prosessen og produktet er ens eget.
<ul style="list-style-type: none"> • Forsker på hva en blyant og malerkost kan brukes til. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegner rabletegninger, rundrabbel og svingrabbel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegner enkle former og figurer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegner "hodefoting". 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegner mer detaljerte tegninger, og er mer opptatt av å få det "riktig".
<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent med eventyr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gjenkjenner ulike eventyr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan fortelle et eventyr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan dramatisere et eventyr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan dramatisere et eventyr.
<ul style="list-style-type: none"> • Har tilgang på billedkunst, «månedens bilde». 	<ul style="list-style-type: none"> • Har tilgang på billedkunst, «månedens bilde». 	<ul style="list-style-type: none"> • Har tilgang på billedkunst, «månedens bilde». 	<ul style="list-style-type: none"> • Har tilgang på billedkunst, «månedens bilde». • Blir kjent med billedkunst og noen ulike kunstneriske uttrykk og teknikker. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har tilgang på billedkunst, «månedens bilde». • Blir kjent med billedkunst og noen ulike kunstneriske uttrykk og teknikker. • Samtaler om et kunstverk/kunstner.

VÅRE AKTIVITETER:

- Sang og musikkksamling en gang i uken med Larvik Kulturskole.
- Lek og ulike aktiviteter med sang, musikk, dans og drama.
- Lek med instrumenter.
- Dramatisering med figurer, konkreter, hånddukker og personer.
- Rollelek og utkledding.
- Konstruksjonslek med lego, treklosser, geomag med og uten instruksjon.
- Formingsaktiviteter hvor vi utforsker ulike materialer og teknikker, feks male, tegne, lime, spikke, snekre klippe, modellere i leire, plastelina, sand, vann, snø, is og søle.
- Ulike formingsaktiviteter hvor vi jobber med/etter mønster.
- Lese eventyr, rim, regler og sanger fra fortid og samtid.
- Gå tur og bli kjent med bygdas kulturminner, feks Krigsminnesmerket, Hedrum Bygdetun, Haugen sag og mølle. Se på arkitektur i nabolaget.
- Markere ulike tradisjoner og høytider som er representert i barnegruppa.
- Vi stiller ut barnas «arbeid» i barnehagen.

Natur, miljø og teknologi

Barna skal oppleve glede og tilhørighet ved å ferdes i naturen til alle årstider, og forstå noe om hvordan de kan ta vare på naturen. De skal lære seg å iakttta, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om naturvitenskaplige fenomener, og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.

PERSONALETS FOKUS I ARBEIDET MED FAGOMRÅDET:

- Vi legger til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruker naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring.
- Vi er rollemodeller og fremmer verdier, holdninger og praksis for et mer bærekraftig samfunn. Vi jobber aktivt for at barna skal få et positivt forhold til friluftsliv og få kjennskap til dyreliv og planteliv.
- Vi legger til rette for å iakttta, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i naturen og den fysiske verden. Hvordan ting henger sammen.
- Vi øver sammen med barna på å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet.
- Vi bruker digitale verktøy (iPad) i det pedagogiske arbeidet, som støtte i barns læringsprosess.
- Vi legger til rette for at barna sammen med voksne utforsker, leker, lærer og selv skaper noe gjennom digitale uttrykksformer.
- Vi gir barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd. Vi undrer oss og lurer på «hvorfør det...»?
- Vi lar barna få kjennskap til livssyklus.

BARNEHAGEN SKAL BIDRA TIL AT BARN:

1-2 ÅR	2-3 ÅR	3-4 ÅR	4-5 ÅR	5-6 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Opplever glede ved å være ute/på tur. • Kjenner igjen de mest vanlige husdyrene og kjæledyrene, og kan "dyrelivene". 	<ul style="list-style-type: none"> • Lærer å gå i ulendt terreng. • Får kjennskap til noen dyr i skogen. • Viser begynnende respekt for planter og dyr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er trygge i ulendt terreng. • Får mer kunnskap om dyr og dyreliv. • Tilegner seg enkel kunnskap om noen planter. • Vet hvor maten kommer fra (melk, egg, kjøtt). 	<ul style="list-style-type: none"> • Viser respekt for naturen og dyrelivet. • Lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. • Kan noen kjente dyre- og plantenavn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har enkel kjennskap til prosessen "fra bondens jord til vårt bord", eks korn til brød. • Har kunnskap om noe planter og dyr som vi ikke finner i nærmiljøet.
<ul style="list-style-type: none"> • Bruker sansene aktivt ute. 	<ul style="list-style-type: none"> • Får erfaring med de ulike årstidene, vær og vind. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er mer kjent med årstidene og vet hva de bringer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er mer kjent med årstidene og vet hva de bringer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Undrer seg over ulike prosesser i naturen ved de forskjellige årstidene (snø, regn, skyer, vind, lyn, torden, sol, hagl) • Får kjennskap til menneskets livssyklus.
<ul style="list-style-type: none"> • Leker og eksperimenterer med sand, vann, snø, funksjonsleker. 	<ul style="list-style-type: none"> • Får mer erfaring med lek og eksperimentering med sand, vann, snø, funksjonsleker. • Lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimenterer med ulike elementer, vann og luft. • Får erfaring med hvordan teknikk brukes i hverdagslivet, eks iPad, 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i / ser på eksperimenter. Undrer seg over og søker svar på spørsmål. • Opplever mestring og glede ved å bruke iPad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i / ser på eksperimenter. Undrer seg over og søker svar på spørsmål. • Opplever mestring og glede ved å bruke iPad
<ul style="list-style-type: none"> • Er med og rydder etter seg, og kaster søppel i søppelbøtta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lærer noe om hvorfor søpla skal i søppelbøtta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lærer å sortere søppel. • Får erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lærer hvorfor vi sorterer søppel • Lærer at våre handlinger får konsekvenser for fremtiden – miljøvern. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lærer at ting som kastes kan brukes på nytt. Gjenbruk.

VÅRE AKTIVITETER:

- Samlinger i større og mindre barnegrupper med hovedtema innenfor natur, miljø og teknologi.
- Ukentlige aktiviteter i mindre barnegrupper med natur, miljø og teknologi som tema – Realfag.
- Ulike formingsaktiviteter med naturmaterieell og gjenbruksmaterialer.
- Ukentlige ekskursjoner og turer i nærmiljøet og skogen.
- Besøke næringsliv i bygda hvor vi følger våronn og innhøsting hos bonden, Kvelde Mølle.
- Samtaler i hverdagen om naturfenomen, feks lyn og torden, regn, snø, is, vind.
- Samtaler i hverdagen om kropp, fødsel, vekst, aldring og død.
- Leser faktabøker, ser på bilder, synger sanger, rim og regler om kropp, dyr, planter, vær og årstider.
- Ulike eksperimenter.
- Kildesorterer søppel, vårdugnad med foreldre.

«Undersøke planter og frø»

Antall, rom og form

Gjennom lek, kreativitet, undring, utforsking, eksperimentering og problemløsning skal barna forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. De skal oppdage matematikk i dagliglivet, i teknologi, natur, kunst og kultur.

PERSONALETS FOKUS I ARBEIDET MED FAGOMRÅDET:

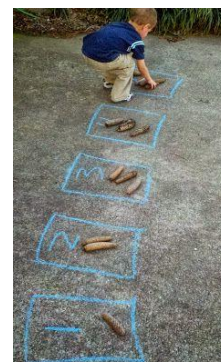
- Vi utforsker matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur ved at barna får være kreative og skapende.
- Vi undrer oss sammen med barna og er nysgjerrige.
- Vi stiller spørsmål, resonnerer, argumenterer og søker svar/problemløsning sammen med barna.
- Vi skaper strukturer slik at barna kan forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet.
- Vi retter oppmerksomhet mot og språksetter matematiske begreper i hverdagen, lek og aktiviteter. Vi er bevisst på egen begrepsbruk om matematiske fenomener.
- Vi har matematisk materiell tilgjengelig for barna inne og ute.
- Vi teller, teller og teller – hvor mange er vi i dag – hvor mange kopper trenger vi – hvor mange røde klosser har vi osv.
- Vi legger til rette for sortering og klassifiseringslek/oppgaver.
- Gjentakelse, gjentakelse, gjentakelse...

BARNEHAGEN SKAL BIDRA TIL AT BARNNA:

1-2 ÅR	2-3 ÅR	3-4 ÅR	4-5 ÅR	5-6 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Har en gryende interesse for telling og tallord (feks telle tær og fingre). 	<ul style="list-style-type: none"> • Forstår forskjell på en og mange. • Bruker tallord. 	<ul style="list-style-type: none"> • Peketeller. • Har mengdeforståelse til 3. 	<ul style="list-style-type: none"> • Peketeller til 5. • Kan telleramsen til 10. • Øver opp mengdeforståelse til 5. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan telleramsen opp til 20. • Har mengdeforståelse opp til 5. • Får kjennskap til tall og mengde gjennom matematiske apper.
<ul style="list-style-type: none"> • Har en begynnende forståelse for størrelser: liten – stor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skiller begrepene stor og liten. • Vet hva som er opp og ned. 	<ul style="list-style-type: none"> • Følger instruksjoner knyttet til plasseringsord: over – under – gjennom 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruker ord om forhold mellom størrelser (feks «jeg har lengere hår enn deg»). • Forstår plasseringsordet «i midten». 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruker preposisjoner aktivt i dagligtalen, feks mellom – ved siden av – foran – bak). • Viser romforståelse.
<ul style="list-style-type: none"> • Får erfaring med måling: tomt og fullt, lite og mye. • Utforsker baking ved å kjenne, lukte, smake. 	<ul style="list-style-type: none"> • Får erfaring med måling: tung og lett. 	<ul style="list-style-type: none"> • Får kjennskap til enkle måleenheter: kort og lang, høy og lav. 	<ul style="list-style-type: none"> • Får kjennskap til måleenheter: cm, meter, kilo (egen høyde og vekt). 	<ul style="list-style-type: none"> • Får kjennskap til måleenheter: cm, meter, kilo (egen høyde og vekt).
<ul style="list-style-type: none"> • Får erfaring med former og figurer (sirkel, firkant, trekant). • Leker med puttebokser og kjenner på ulike former og gjenstander. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan skille mellom ulike former (feks legge enkle innpasningsspill og bruker puttebokser). • Legger likt på likt (billedlotte). • Opplever ulike mønster gjennom rytme og bevegelse (klapping, sang og regler). 	<ul style="list-style-type: none"> • Legger puslespill med 3-4 brikker som danner et bilde. • Kan på oppfordring gå til et bestemt sted i rommet (posisjon). • Sorterer gjenstander etter form, farge, og størrelse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegner et menneske. • Kopierer enkle figurer (feks kryss, sirkel). • Lager egne mønstre (feks perle, tegne, hoppe). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan navngi ulike geometriske former (triangel, rektangel, sirkel, kvadrat). • Lager egne mønstre/border. • Blir kjent med koding gjennom bruk av matematiske apper.
<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent med dagsrytmen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Øver på begreper som først og etterpå. 	<ul style="list-style-type: none"> • Øver på begreper om tid: i går – i dag – i morgen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har en begynnende forståelse av tid: i går – i dag – i morgen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Har en forståelse av tid: i går – i dag – i morgen. • Kan navn på ukedager.
<ul style="list-style-type: none"> • Iaktar andre barns lek og deltar i titt-tei leken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mestrer delvis turtaking (med hjelp av voksne). 	<ul style="list-style-type: none"> • Mestrer turtaking. • Følger og forstår regler ved diverse lekesituasjoner og enkle spill. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i regellek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan følge og forstå spillreglene ved diverse bord spill med mindre voksenstøtte enn før.

VÅRE AKTIVITETER:

- Spontane og planlagte samlinger med ulike tema.
- Konstruksjons- og byggelek med duplo, lego, geomag, klosser.
- Ulike formingsaktiviteter feks snekre, sy, tegne, male, perle, fingerhekle.
- Har fokus på «matematikken» i sanger, rim og regler, eventyr og fortellinger.
- Rydde og sortere leker og utstyr.
- Være med på å dekke bordet, rydde av bordet etter måltid.
- Ulike måle- og veieaktiviteter.
- Ulike spill og puslespill.
- Ulike aktiviteter med tall og grunnformer (firkant, sirkel, trekant).
- Lek og aktiviteter i større og mindre barnegrupper ute og inne med tall og telling, form, mengde, mønster og farger.

Etikk, religion og filosofi

Barna skal tilegne seg samfunnets grunnleggende holdninger og verdier og få interesse for samfunnets mangfold. De skal få tid og rom til undring og refleksjon, oppleve at de blir møtt med alvor, respekt og anerkjennelse.

PERSONALETS FOKUS I ARBEIDET MED FAGOMRÅDET:

- Vi er samstemte og tydelige voksne som møter barn med raushet og omsorg.
- Vi anerkjenner barnet for den det er.
- Vi er tilstedeværende og nære voksne som veileder barn til mestring.
- Vi er gode rollemodeller i måten vi snakker til og om hverandre på.
- Vi setter grenser på en tydelig, omsorgsfull og rolig måte.
- Vi oppmuntrer til og roser barna, når de viser prososial atferd (positive sosiale holdninger og handlinger).
- Vi arbeider aktivt for et inkluderende miljø som motvirker utestenging, mobbing og rasisme.
- Vi skaper rom for opplevelser, erfaringer, undring, refleksjon og gode samtaler. Barna skal få mulighet til å formulere spørsmål, lytte til hverandre, reflektere sammen og finne svar.
- Vi legger grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft gjennom å sette ord på følelser, det som skjer i konflikter og hjelper til med å finne konstruktive løsninger, får barnet til å reflektere over egen atferd.
- Vi møter barnas tro, spørsmål og undring med alvor og respekt.
- Vi bidrar til forståelse og toleranse for forskjellige kulturer og ulike måter å leve på.
- Vi lar den kristne kulturarven komme til uttrykk gjennom høytidsmarkeringer, og markerer andre religiøse, livssynsmessige og kulturelle tradisjoner som er representert i barnehagen.

BARNEHAGEN SKAL BIDRA TIL AT BARNA:

1-2 ÅR	2-3 ÅR	3-4 ÅR	4-5 ÅR	5-6 ÅR
<ul style="list-style-type: none">• Opplever ulike høytider og tradisjoner gjennom pynting med farger, figurer, fortellinger, bilder, sang og musikk.	<ul style="list-style-type: none">• Opplever ulike høytider og tradisjoner gjennom pynting med farger, figurer, fortellinger, bilder, sang og musikk.	<ul style="list-style-type: none">• Får et bilde av hvorfor vi feirer ulike høytider og tradisjoner gjennom enkle fortellinger.	<ul style="list-style-type: none">• Har kjennskap til hvorfor vi feirer/ markerer ulike høytider og tradisjoner.	<ul style="list-style-type: none">• Vet hvorfor vi feirer/ markerer ulike høytider og tradisjoner.• Får anledning til undring og refleksjon rundt grunnleggende spørsmål for eksempel: "Hvorfor er det sånn?"
<ul style="list-style-type: none">• Viser trygghet og tillit til barn og voksne i barnehagen.• Blir gjort oppmerksom på andre menneskers ulike følelser.	<ul style="list-style-type: none">• Er trygge og tør vise hele følelsesregistret.• Blir gjort oppmerksom på og kjenner igjen andre menneskers ulike følelser.	<ul style="list-style-type: none">• Viser empati gjennom å oppfatte hvordan andre har det og viser omsorg.• Har glede av å være sammen med andre.	<ul style="list-style-type: none">• Har en viss selvkontroll, viser følelser uten at det går ut over andre.• Kan samarbeide med andre og innordne seg i en gruppe.	<ul style="list-style-type: none">• Kan vise akseptable følelsesuttrykk i forhold til sinne, engstelse og frustrasjon.• Tar kontakt med andre barn på en positiv måte.
<ul style="list-style-type: none">• Lærer og erfarer hvordan vi kan være gode mot hverandre.• Løser konflikter sammen med en voksen.	<ul style="list-style-type: none">• Lærer og erfarer hvordan vi kan være gode mot hverandre.• Løser konflikter sammen med en voksen.	<ul style="list-style-type: none">• Lære og erfarer hvordan vi kan være gode mot hverandre.• Løser konflikter med støtte av en voksen.	<ul style="list-style-type: none">• Lærer og erfarer hvordan vi kan være gode mot hverandre.• Løser konflikter med støtte av en voksen.	<ul style="list-style-type: none">• Lærer og erfarer hvordan vi kan være gode mot hverandre.• Løser konflikter med støtte av en voksen.• Lærer å respektere hverandre for den de er.
<ul style="list-style-type: none">• Blir kjent med likheter og ulikheter i verden, vennskap og toleranse.• Får kjennskap til og hvordan barna lever i andre land/kulturer.	<ul style="list-style-type: none">• Blir kjent med likheter og ulikheter i verden, vennskap og toleranse.• Får kjennskap til og hvordan barna lever i andre land/kulturer.	<ul style="list-style-type: none">• Blir kjent med likheter og ulikheter i verden, vennskap og toleranse.• Får kjennskap til og hvordan barna lever i andre land/kulturer.	<ul style="list-style-type: none">• Blir kjent med likheter og ulikheter i verden, vennskap og toleranse.• Får kjennskap til og hvordan barna lever i andre land/kulturer.	<ul style="list-style-type: none">• Blir kjent med likheter og ulikheter i verden, vennskap og toleranse.• Får kjennskap til og hvordan barna lever i andre land/kulturer.

VÅRE AKTIVITETER:

- Samtaler og refleksjon med barna om livet, vennskap, toleranse, likheter og ulikheter, hvordan vi er gode mot hverandre.
- Spontane og planlagte samlinger med ulike tema.
- Ukentlige HelArt samlinger med fokus på våre verdier, regler, sosiale egenskaper/ferdigheter.
- Øve og trene på sosial ferdigheter i hverdagsaktiviteter og i lek sammen med voksne.
- Dramatisering og rollespill av ulike dilemmaer fra hverdag med konkrete, hånddukker og personer.
- Ulike formingsaktiviteter.
- Lese bøker og ser på bilder.
- Sang og musikk.
- Egne aktiviteter og samlinger i forbindelse med jul og påske.
- Høytidsmarkeringer fra andre religioner og kulturer som er representert i barnegruppa.

Nærmiljø og samfunn

Barna skal møte verden utenfor hjemmet med tillit og nysgjerrighet. De skal medvirke i egen hverdag og bidra inn i et fellesskap. De skal få kunnskap om ulike tradisjoner og levesett, bli kjent med nærmiljøet og verden utenfor gjennom ulike opplevelser og erfaringer.

PERSONALETS FOKUS I ARBEIDET MED FAGOMRÅDET:

- Vi synliggjør hvert enkelt barn og lar dem erfare at de er viktige for fellesskapet.
- Vi tar barnas innspill på alvor og lar de medvirke i vår hverdag. Barna skal erfare at deres stemme er viktig for fellesskapet. De har rett til å delta og bli hørt.
- Vi sørger for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjoner både for dem selv og andre.
- Vi følger demokratiske prinsipper i det daglige arbeidet.
- Vi er bevisste likestilling mellom gutter og jenter og sørger for at begge kjønn får varierte utfordringer og like mye oppmerksomhet.
- Vi utfordrer våre egne holdninger og handlinger mht synet på oppdragelse ut fra barnets kjønn.
- Vi sørger for at barna utvider sin forståelse om kulturelle likheter og forskjeller og jobber for et inkluderende miljø som motvirker mobbing og rasisme.
- Vi bruker litteratur og medienes muligheter for å utvide og utdype barnas erfaringer og læring.
- Vi bruker nærmiljøet ressurser til gode opplevelser og læringsmuligheter (vi har kunnskap om bygda før og nå, og de mulighetene som finnes her).

BARNEHAGEN SKAL BIDRA TIL AT BARNA:

1-2 ÅR	2-3 ÅR	3-4 ÅR	4-5 ÅR	5-6 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent med seg selv og familien sin gjennom «Boka mi». 	<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent med seg selv og familien sin gjennom «Boka mi». • Vet hva mamma, pappa og evt. søsken heter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i samtaler rundt tema familien. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kan eget for- og etternavn og alder. • Har oversikt over familiemedlemmer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vet hvor de bor. • Vet når de har bursdag. • Får kjennskap til ulike familie-sammensetninger.
<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent med og utforsker barnehagen ute og inne. • Er med på turer i nærområdet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent i barnehagens nærområde. 	<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent i barnehagens nærområde, «radiusen økes». 	<ul style="list-style-type: none"> • Bli kjent med og besøker ulike institusjoner/ arbeidsplasser som er viktig for nærmiljøet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bli kjent med og besøker ulike institusjoner/ arbeidsplasser som er viktig for nærmiljøet.
<ul style="list-style-type: none"> • Blir tilbudt varierte aktiviteter. • Opplever seg likestilt. Gutter og jenter får like muligheter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Blir tilbudt varierte aktiviteter. • Opplever seg likestilt. Gutter og jenter får like muligheter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppmuntres til å delta i variert lek og aktivitet sammen med andre. • Opplever seg likestilt. Gutter og jenter får like muligheter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i variert lek og aktivitet sammen med andre. • Opplever seg likestilt. Gutter og jenter får like muligheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i variert lek og aktivitet sammen med andre. • Opplever seg likestilt. Gutter og jenter får like muligheter.
<ul style="list-style-type: none"> • Får ta enkle valg, som for eksempel; velge pålegg på skiva, sanger i samlingen. • Trener på å være gode mot hverandre, vente på tur og dele med andre. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er deltagende i valg av lek og aktivitet. • Trener på å være gode mot hverandre, vente på tur og dele med andre. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppdager at de er verdifulle og viktige for fellesskapet. • Får utrykke seg om sin egen hverdag. • Begynner å mestre turtaking og dele med andre. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplever at det er lagt til rette for at de kan påvirke sin egen hverdag. • Mestrer turtaking og deler med andre. • Får erfaring med at flertallet bestemmer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplever at det de sier, ønsker og mener har betydning. • Har forståelse for at det må tas hensyn til andre. • Får erfaring med at flertallet bestemmer
<ul style="list-style-type: none"> • Opplever markering av Samefolkets dag. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplever markering av Samefolkets dag. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er med og markerer Samefolkets dag. • Får en enkel fremstilling av samenes kultur. 	<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent med samenes kultur og at de er Norges urbefolkning. • Får oppleve samiske sanger og fortellinger. 	<ul style="list-style-type: none"> • Blir kjent med samenes kultur og at de er Norges urbefolkning. • Får oppleve samiske sanger og fortellinger.

VÅRE AKTIVITETER:

- Spontane og planlagte samlinger med ulike tema.
- Vi jobber med verdier, holdninger, sosiale ferdigheter og egenskaper i hverdagen for å styrke fellesskap og likeverd.
- Vi har ulike aktiviteter hvor barna får erfaring med demokratiske prinsipper som feks vente på tur, samarbeide, hjelpe hverandre, alle er aktive i fellesskapet, alle kan uttale seg og bli hørt.
- Lek i større og mindre barnegrupper.
- Ulike formingsaktiviteter.
- Lese bøker og se på bilder, synge sanger, rim og regler.
- Turer i nærmiljøet for å bli kjent med bygda vår, næringsliv og institusjoner
- Ulike aktiviteter i samarbeid med lag og foreninger i bygda.
- Ulike fellesarrangement for barn og for barn og foreldre, feks «Tun marked», «Samefolkets dag».
- Egen markering og arrangement i barnehagen i forbindelse med FN dagen 24. oktober.
- Samtaler og refleksjon med barna om livet, vennskap, toleranse, likheter og ulikheter.

- jeg mener at...